

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Joseph Roth als confins de l'Imperi Austrohongarès

PERFIL

DURANT L'ÚLTIMA DÈCADA, L'OBRA DE JOSEPH ROTH (1894-1939) HA SIGUT PARCIALMENT RECUPERADA EN CATALÀ. A 'LA MARXA DE RADETZKY', 'JOB' I 'LA LLEGENDA DEL SANT BEVEDOR', S'HI AFEGEIX ARA L'ESPLÈNDIDA 'EL PES FALS'

DAMIÀ ALOU

Abans de la Unió Europea, la Comunitat Econòmica Europea, el Mercat Comú i fins i tot la Societat de Nacions, la gran unitat europea, l'essència del que era realment "europeu", ho simbolitzà l'Imperi Austrohongarès. Es tractava de la unió del Regne d'Hongria i l'Imperi d'Àustria, països als quals s'afegien la República Txeca, Eslovàquia, Eslovènia, Croàcia, Bòsnia i Herzegovina, Sèrbia i Montenegro, i regions d'Itàlia, Polònia, Romania i Ucraïna. La capital era Viena, tenia una població de més de 52 milions d'habitants –el 1910–, s'hi parlaven dotze idiomes i tingué una vida breu però intensa (entre el 1867 i el 1918), fins que el final de la Primera Guerra Mundial provocà una dràstica reordenació de les seves fronteres. No li faltaren escriptors i artistes, a l'Imperi Austrohongarès, però sobretot comptà amb dos cro-

nistes excepcionals: Franz Kafka i Joseph Roth. El primer projectà el laberint psicològic, social i familiar de l'home de l'Imperi –l'home sol, desemparat i desarrelat– cap a un futur en què l'estat seria encara més dens, i la societat, més complexa, i en què l'home hi viuria en una soledat més profunda. Roth, en canvi, fou el cronista per excel·lència de la dissolució política i social de l'Imperi, amb una obra més arrelada encara en la literatura vuitcentista, però amb una lucidesa no inferior a la de Kafka. Cap dels dos va viure gaire: Kafka, 40 anys; Roth, 45, i si bé l'obra del primer no va ser reconeguda en vida, Roth, en canvi, fou un periodista molt ben pagat que va assolir l'èxit amb novel·les com *Job* o *La marxa de Radetzky*, i de qui recomanaria sobretot *La llegenda del sant bevedor*, la seva darrera novel·la publicada, tan commovedora com la pel·lícula que en va fer Ermanno Olmi el 1988 amb un extraordinari Rutger Hauer.

L'absurd de l'existència

El pes fals, el títol que ara recupera *L'Avenç* amb traducció de Jaume Creus, és, potser, d'entre tot el que he llegit de Roth, on s'hi veu més l'empremta de Kafka, no perquè Roth l'hagués llegit (cosa que crec improbable), sinó perquè és el llibre de Roth en què se'ns presenta de manera més nua l'absurd de l'existència, de la vida burocràtica, dels afanys i dels desitjos. És la història d'Anselm Eibenschütz, suboficial reenganxat que abandona l'exèrcit per convertir-se en inspector de pesos i mesures i, sobretot, per casar-se amb una dona que no estima i que no tardarà a trair-lo. Amb el temps, Eibenschütz acabarà enamorant-se d'Euphemia, la dona de Leibusch Jadlowker, un su-

EL PES FALS
JOSEPH ROTH
L'AVENÇ
TRADUCCIÓ DE
JAUME CREUS
144 PÀG./13 €

pervivent, algú que sí que sap moure's en les aigües tempestuoses del duríssim món on viuen. Perquè un dels grans protagonistes de la novel·la és l'esquerpa existència al districte de Zlotogrod, "als confins orientals de la monarquia", on es beu aiguardent de noranta graus –tot i que estigui "legalment prohibit"– i els vermuts consisteixen en hidromel i un plat de pèsols salats, i on a l'hivern "els pardals queien dels teulats, talment les fruites madures que a primavera de tardor cauen dels arbres" i "el termòmetre marcava alguns dies trenta-dos graus sota zero". L'argument es planteja al principi com un duel entre Eibenschütz i Jadlowker, però quan condemnen aquest últim a presó no és un sentiment de victòria el que sent el primer, sinó "la impressió que l'havien condemnat a ell". I això sí que és Kafka. Igual que quan Roth ens diu que sentia que tota la seva vida era absurda. Perquè quan Eibenschütz intenta ocupar el lloc del seu rival, ser l'amor d'Euphemia, es troba amb una altra sorpresa que no desvelaré i que li fa pensar això: "Tot d'una li semblà que desitjava aquella dona no ja per amor com fins aleshores, sinó per odi".

Perdut, a partir d'aquí, enmig d'una trama en què ell és només un titella, incapaç de plantar cara a les forces dels homes i del paisatge, Eibenschütz s'encamina a poc a poc cap a un final que ens podem imaginar quin és, però no com. En aquest món que ens dibuixa Roth, on el vent "no semblava venir de cap direcció [...], més aviat venia del cel", només l'home que accepta la derrota avançada de l'empresa més absurda, la vida, pot sobreviure. Una lliçó que només ensenyen els grans llibres com aquest. ♦♦

'EL PES FALS' MOSTRA EL VINCLE ENTRE ROTH I KAFKA: HI PRESENTA L'ABSURD DE L'EXISTÈNCIA, DE LA VIDA BUROCRÀTICA, DELS AFANYS I DELS DESITJOS

D. HANSEN

Coses que vam recuperar gràcies al foc

PERE ANTONI PONS

Botes d'aigua sueques és l'última novel·la que va escriure Henning Mankell (1948-2015), i la veritat és que per la his-

tòria que explica i per les conclusions existencials a què arriba és una novel·la la mar de pertinent per acomiadar-se tant de la vida com de la literatura.

Una dècada després de protagonitzar *Sabates italianes*, que Mankell va publicar el 2006, retrobem el mateix protagonista i narrador. Fredrik Welin, en la setantena, és un cirurgià que hagué d'abandonar forçosament la professió després de cometre un error mèdic greu. In-
trospectiu i eixut, Welin està cansat

dels altres i enemistat amb ell mateix. Viu sol en un petit illot suec que va heretar dels seus avis materns, a penes té contacte amb els seus pocs veïns d'arxipèlag i fa balanç d'una vida –o simplement la digereix– marcada per les desil·lusions biogràfiques i els fracassos afectius.

Tot canvia quan se li crema la casa, ho perd tot i passa a ser el sospitós oficial d'haver provocat l'incendi. El que podria ser l'empenta definitiva cap al precipici acaba sent l'impuls que, d'una manera tortuosa, el connecta de nou amb la vida. No és un argument gaire original aquest d'assolir la redemp-

ció o de fer renéixer l'esperança a través de la desesperació de la pèrdua, però la destresa narrativa de Mankell i la precisió amb què dibuixa un protagonista gastat i complex donen força a la novel·la. La morosa versemblança amb què els personatges secundaris, estranys i vulnerables, es mouen per uns paratges tan àrids com el seu lloc, fa que el lector quedi xop d'aquella gravetat que els meridionals solem associar, automàtics i un pèl massa revelants, a la mentalitat nòrdica.

La novel·la, ben traduïda per Montserrat Pagès Vila, també té

BOTES D'AIGUA SUEQUES
HENNING MANKELL
TUSQUETS
TRADUCCIÓ DE
MONTSERRAT PAGÈS
376 PÀG./19,90 €

punts febles. La reconexió de Welin amb la vida es produeix a través del retrobament amb la filla conflictiva i del sobtat enamorament amb una jove periodista. Totes dues relacions funcionen, narrativa-ment, però la paternofílic és una mica erràtica i precipitada i, a la sentimental, li sobra extravagància i li falta escalfor i vivesa. La prolixitat de l'estil i de l'argument –el llarg episodi central de París desinfla el conjunt del relat– no ajuden a posar intensitat a la història. Si la novel·la hagués estat més breu i geogràficament més localitzada, el dramatisme seria més net i contundent. Sigui com sigui, l'última lliçó de Mankell –sobre la vellesa i la difícil preparació per a la mort, i sobre les destruccions reparadores– és valuosa. ♦♦